

Dr. sc. Tena Čačić

Osnovna škola Josipa Zorića, Dugo Selo, Hrvatska

Sandra Frančišković, prof., učitelj mentor

Osnovna škola "Ivan Benković", Dugo Selo, Hrvatska

Nikola Habek prof.

II. osnovna škola Varaždin, Varaždin, Hrvatska

PREGLEDNI RAD / REVIEW ARTICLE

UDK 373.3:<37.04-045.24:792.57>

MJUZIKL KAO SREDSTVO POTICANJA INTRINZIČNE MOTIVACIJE KROZ ČETIRI PERSPEKTIVE INTEGRALNE TEORIJE

Nacrtak

Stvaranje mjuzikla kao izvannastavne aktivnosti u osnovnoj školi pokazalo se učinkovitim sredstvom poticanja intrinzične motivacije učenika. U radu će se predstaviti faktori koji potiču intrinzičnu motivaciju kroz četiri perspektive (dimenzije) Integralne teorije Kena Wilbera te praktični savjeti kako ih zadovoljiti. Također, u radu će se predstaviti proces stvaranja mjuzikla kao motivacija i smjernice za učitelje. Svrha rada je pružiti novi i suvremeni uvid u stvaranje mjuzikla kao školskog projekta koji potiče razvoj intrinzične motivacije i unutarnjih, kvalitativnih, subjektivnih dimenzija učenika. Namjera rada je prikazati faze procesa stvaranja mjuzikla i motivirati učitelje glazbene kulture za upuštanje u projekt.

Ključne riječi: integralna teorija, intrinzična motivacija, izvannastavna aktivnost, mjuzikl.

UVOD

Programi izvannastavnih aktivnosti, prema kurikulumu suvremene škole, pružaju učenicima mogućnost kvalitetnog provođenja slobodnoga vremena i zadovoljavanja potreba za komunikacijom i druženjem. Ističe se razvoj učeničkih unutarnjih vrijednosti i kompetencija poput kreativnosti, autonomije, samoevaluacije, međutim spremnost škole da napusti tradicionalnu obrazovnu paradigmu u raskoraku je između suvremenih teorijskih pristupa, reformskih tendencija i školske prakse (Tot, 2010). Obrazovni sustav još uvijek je većim dijelom fokusiran na vanjske, kvantitativne dimenzije (količina sadržaja, brzina postizanja što boljih rezultata), dok su unutarnje, kvalitativne dimenzije morala i ljepote zapostavljene. Učitelji se u praksi svakodnevno susreću s vršnjačkim nasiljem, nedostatkom kulturne dimenzije, slušanja, nesposobnosti kritičkog razmišljanja, samorefleksije i s općenitom emocionalnom nezrelosti učenika.

Svjesnost o nužnim promjenama u obrazovnom sustavu je u porastu. Ovaj rad prikazuje kako se promjene reflektiraju na području izvannastavnih glazbenih aktivnosti u osnovnoj školi. Stvaranje mjuzikla u osnovnoj školi predstavlja refleksiju promjena budući da stvaralački proces ravnopravno integrira, još uvijek zapostavljene, unutarnje dimenzije učenika i učitelja s vanjskima. Uvidom u digitalne društvene medije, poput Facebooka, internetskih stranica škola te medijskih portala, ustanovljeno je da postoji sve veći interes učitelja glazbene kulture za stvaranjem mjuzikla u okviru izvannastavnih aktivnosti.

Rad je strukturiran u četiri dijela. U uvodnom dijelu predstaviti će se struktura, opći cilj, posebni ciljevi, namjera, polazišna točka te svrha i teoretska podloga rada koja uključuje integralnu teoriju. Drugi dio predstaviti će mjuzikl kao iznannastavnu aktivnost, intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju te faktore i postupke koji potiču intrinzičnu motivaciju kroz četiri dimenzije (perspektive) učenika. Treći dio rada odnosi se na prikaz faza procesa stvaranja mjuzikla s namjerom motivacije učitelja za upuštanje u projekt. Četvrti dio rada donosi zaključak s obzirom na opći cilj, posebne ciljeve, namjeru, svrhu, polazišnu točku i teoretsku podlogu rada.

Opći cilj rada je praktičnim primjerom prikazati kako se naglasak obrazovnog sustava s vanjskih, kvantitativnih, objektivnih dimenzija mijenja k ravnopravnom uključivanju i integriranju unutarnjih, kvalitativnih, subjektivnih dimenzija sudionika i samog obrazovnog procesa. Posebni ciljevi su: predstaviti teoretsku podlogu koja ravnopravno naglašava važnost unutarnjih i vanjskih dimenzija sudionika u stvaranju mjuzikla; predstaviti faktore kojima učitelj potiče motivaciju učenika s naglaskom na faktorima intrinzične motivacije i dimenzijama učenika; predstaviti kako se faktori intrinzične motivacije očituju u pojedinoj fazi u procesu stvaranja mjuzikla s obzirom na planiranje, organizaciju, realizaciju i evaluaciju.

Svrha rada je pružiti novi i suvremeni uvid u stvaranje mjuzikla kao školskoga projekta koji potiče razvoj intrinzične motivacije i unutarnjih, kvalitativnih, subjektivnih dimenzija učenika te motivirati i potaknuti učitelje u izazov stvaranja mjuzikla. Polazišna točka je mjuzikl kao izvannastavna aktivnost. Namjera rada je prikazati faze procesa stvaranja mjuzikla i motivirati učitelje za upuštanje u projekt.

INTEGRALNA TEORIJA KENA WILBERA

Integralna teorija Kena Wilbera međusobno povezuje i uključuje već postojeće individualne pristupe stvarnosti u mrežu pristupa koji se međusobno obogaćuju (Esbjörn-Hargens, 2010). Značajan doprinos razvoju integralne svijesti u Hrvatskoj donio je prof. Vanja Borš sa svojim djelom *Integralna teorija Kena Wilbera*, u kojem je sintetizirao Wilberov rad i osnovne postavke integralne teorije (Borš, 2012). Prema integralnoj teoriji, stvarnost se sastoji od holona, cjelina koje su ujedno i dijelovi (atom je cjelina, ujedno i dio molekule, slovo je cjelina, ujedno i dio riječi, ton je cjelina, ujedno i dio akorda itd.) (Borš, 2011). Svi pojedinačni (živi) holoni posjeduju četiri perspektive (koje se ne mogu reducirati na jednu) kroz koje percipiraju svijet. Te perspektive zovu se kvadranti (Slika 1.).

<p style="text-align: center;"><u>Individualni</u> Unutarnji Intencionalni Subjektivni</p> <p style="text-align: center;">(psihoanaliza, introspekcija, meditacija, strukturalizam, fenomenologija, matematika)</p> <p style="text-align: center;"><i>Gornji lijevi (GL)</i></p>	<p style="text-align: center;"><u>Individualni</u> Vanjski Bihevioralni Objektivni</p> <p style="text-align: center;">(biheviorizam, kognitivne znanosti, kemija, biologija, neuroznanost, empirijske znanosti)</p> <p style="text-align: center;"><i>(GD) Gornji desni</i></p>
<p style="text-align: center;"><i>Donji lijevi (DL)</i></p> <p style="text-align: center;"><u>Kolektivni</u> Unutarnji Kulturalni Intersubjektivni</p> <p style="text-align: center;">(antropologija, hermeneutika, etnometodologija, kritička teorija kulture, semantika, povijest, klasični strukturalizam)</p>	<p style="text-align: center;"><i>(DD) Donji desni</i></p> <p style="text-align: center;"><u>Kolektivni</u> Vanjski Socijalni Interobjektivni</p> <p style="text-align: center;">(sociologija, ekologija, funkcionalizam, sistemske razmišljanje, teorija kompleksnosti, teorija informacija, inženjering)</p>

Slika 1. Četiri kvadranta

Drugim riječima, četiri kvadranta predstavljaju određene dijelove, aspekte svijeta koji su uvijek prisutni u svakom trenutku. Svaki čovjek ima unutarnje subjektivno iskustvo ili interijer (osobne namjere, svrsihodnosti, intencionalnosti, misli, osjećaje itd.), što opisuje gornji lijevi kvadrant (subjektivno, individualno), kao i vanjska vidljiva

obilježja, ponašanje i psihološke sastavnice ili eksterijer (boja kose, očiju, smijeh, ljutnja, plač, pjevanje, trčanje, ples itd.), što opisuje gornji desni kvadrant (objektivno, individualno). Osim toga, pojedinci nikada nisu u potpunosti sami, najčešće su članovi neke grupe ili kolektiva. Unutrašnji aspekti kolektiva općenito su poznati kao intersubjektivna kulturna stvarnost (kulturne vrijednosti, moral, stanja rezonancije između dvije osobe u zanimljivom dijalogu, zajednički interesi poput ljubavi prema glazbi), što opisuje donji lijevi kvadrant (subjektivno, kolektivno). Vanjski aspekti kolektiva poznati su kao ekološki i društveni sustavi (religijski, srodstveni, školski, transportni sustavi, narod, razred, grupa i sl.), što opisuje donji desni kvadrant (objektivno, kolektivno).

Stoga, ukoliko želimo dobiti potpuni uvid o nekom subjektu, primjerice, učeniku, trebamo uzeti u obzir sve njegove dimenzije (perspektive) prikazane na slici 2.

<p style="text-align: center;"><u>Individualna</u> Unutarnja</p> <p>Osjećaji, misli, namjere, stanja svijesti...</p>	<p style="text-align: center;"><u>Individualna</u> Vanjska</p> <p>Tjelesna konstitucija, izrazi lica, neverbalna komunikacija...</p>
<p style="text-align: center;"><u>Kolektivna</u> Unutarnja</p> <p>Obiteljski, razredni odnosi, kulturne vrijednosti sredine u kojoj odrasta...</p>	<p style="text-align: center;"><u>Kolektivna</u> Vanjska</p> <p>Školski sustav u kojem se školuje, organizacijska struktura škole koju pohaća, organizacija učionice u kojoj provodi vrijeme...</p>

Slika 2. Dimenzije (perspektive) učenika

Izvannastavna glazbena aktivnost mjuzikla, kroz svoj stvaralački proces, predstavlja plodno tlo za poticanje i razvoj intrinzične motivacije učenika te doprinosi integriranju svih četiriju dimenzija (unutarnjih, vanjskih, individualnih i kolektivnih perspektiva), što će se prikazati u nastavku.

MJUZIKL KAO IZVANNASTAVNA AKTIVNOST

Zakon o odgoju i obrazovanju (2008) predviđa da škola treba organizirati različite izvannastavne aktivnosti koje se planiraju školskim kurikulumom te godišnjim planom i

programom. Učitelj je inicijator i motivator u provođenju aktivnosti te ima slobodu u kreiranju rada, kako u redovnoj nastavi tako i izvan nje. U izvannastavne aktivnosti učenici se uključuju obično na početku školske godine, dobrovoljno, prema vlastitom opredjeljenju i želji. Na odluku o uključivanju učenika u izvannastavne aktivnosti utječu faktori intrinzične i ekstrinzične motivacije. U osnovnoj školi provode se različite izvannastavne glazbene aktivnosti, od pjevanja i sviranja u većim ili manjim skupinama do glazbenog stvaralaštva. Iskustva praktičara pokazuju da interdisciplinarno umrežavanje i rad na zajedničkim projektima pozitivno utječe na razvoj intrinzične motivacije kod djece. Jedan od primjera takvog načina rada je postavljanje mjuzikla.

Mjuzikl kao školski projekt može se postaviti kao potpuno nov autorski mjuzikl ili adaptacija postojećeg. Bez obzira na veličinu mjuzikla, u njegovu pripremu, stvaranje i izvedbu uključeni su učitelji i učenici iz različitih domena izvannastavnih aktivnosti. U mjuzikl se ulaže veliki trud i vrijeme provedeno u multidisciplinarnom okruženju te on poprima elemente pravoga školskog projekta. Voditelj (učitelj) projekta ovisno o ambicijama i trenutačnoj mogućnosti škole (financijskoj, želji učenika, raspoloživosti pjevača i dr.) može preraditi postojeći mjuzikl ili napraviti potpuno novi autorski mjuzikl. Potpuno novi autorski mjuzikl je projekt koji može nastati temeljem odluke učitelja da u potpunosti sam izradi scenarij i glazbene brojeve ili to čini u (ko)autorstvu s učenicima. U tom se slučaju produbljuje veza između učenika i učitelja koji zajedno sudjeluju u pripremi, osmišljavanju fabule te doživljavaju uspone i padove tokom cijelog procesa. Učitelj može nadgledati stvaranje i djelovati kao medijator. Podržavanje učenika da sami osmisle priču, scenarij i glazbene brojeve pojačava njihovu motivaciju kako bi se trajnije vezali uz projekt. Ako učitelj odabere preradu postojećeg mjuzikla to ne znači pomanjkanje originalnosti. Izvorni mjuzikli su doista rijetki. Većina poznatih mjuzikala s Broadwaya jesu adaptacije ranije ispričanih priča i bajki, stoga i u ovom slučaju eklektizam i sloboda u odabiru sadržaja učitelju pruža (opravdava) brojne mogućnosti. Postojeći mjuzikl učitelji mogu dodatno preraditi, ubaciti nešto novo ili skratiti trajanje na način da se ne naruši integritet fabule.

Prema Kenricku (2000), optimalnu strukturu mjuzikla čine dva do tri dijela koji su u vremenskom međusobnom odnosu, kao što je prikazano u tablici 1.

1. dio „Uvod“	2. dio „Zaplet“	3. dio „Rasplet“
------------------	--------------------	---------------------

Tablica 1. Optimalna struktura mjuzikla

Izrazito je važno da je priča mjuzikla snažna, konkretna, s jasnom dramaturgijom i jasnim motivima. Mjuzikl može početi uvertirom ili prologom, no najčešće je to song protagonist koji uvodi publiku u mjuzikl *in medias res*. U prvom dijelu predstavljaju se glavni protagonisti koji polako izlaze iz zone komfora. Drugi dio donosi različite intrige, konflikte i psihološke obrate među likovima. Treći dio kratak je produžetak drugog dijela u kojem se naizgled izgubljene misije glavnih protagonista razrješuju u neočekivane pozitivne obrate - katarze. Voditelji aktivnosti, ovisno o mogućnostima (financijskim, materijalnim, volji škole, stručnosti), mogu preraditi mjuzikl i skratiti trajanje. Postojeći autorski mjuzikli za potrebe škole uglavnom se obrađuju (prijevod i prilagodba scenarija, prepjev pjesama, skraćivanje), dok mjuzikli koji se stvaraju s djecom mogu koristiti postojeće autorske skladbe. Važno je napomenuti da se u okviru školskog sustava nije obraćala pažnja na ostvarivanje prava za korištenje autorskih djela. U tu svrhu pionirski projekt Glazbene udruge Opus - „Festival dječjeg glazbenog stvaralaštva“, pozabavio se pitanjem autorskih prava i u suradnji s HDS ZAMP-om definirao načine na koje škole mogu ostvariti prava na korištenje djela (Opus, 2016).

INTRINZIČNA I EKSTRINZIČNA MOTIVACIJA

Motivacija (lat. *movere* = kretati se) najčešće se definira kao stanje u kojem smo potaknuti nekim potrebama, porivima, težnjama, željama ili motivima na određeno ponašanje usmjereno postizanju nekog cilja (Petz, 1992). Većina teorija motivacije promatra motivaciju kao jedinstven fenomen koji varira samo u svojoj količini. Međutim, ljudi se ne razlikuju samo po tome koliko su motivirani, već važnu ulogu ima vrsta motivacije koja potiče ljude na djelovanje, odnosno razlozi zbog kojih ulazimo u određena ponašanja (Deci i Ryan, 2000). Na primjer, učenik može biti visoko motiviran da pohađa neku izvannastavnu glazbenu aktivnost iz različitih razloga: unutarnjih (interes za aktivnost, sviđanje, užitak, pripadnost timu, uviđaj važnosti onoga što uči) i vanjskih (priznanje, pohvala, nagrada, kazna).

Podjelu motivacije na intrinzičnu (unutarnju) i ekstrinzičnu (vanjsku) u sklopu svoje teorije samoodređenja postavili su i inicijalno razvili Deci i Ryan sedamdesetih godina prošlog stoljeća (Lepper, Greene i Nisbett, 1973), a dalje su je mnogi istraživači razrađivali i oplemenjivali. Razlika između te dvije vrste motivacije rasvijetlila je razvojnu i edukacijsku praksu. Ekstrinzična motivacija vrsta je motivacije kod koje je ponašanje pojedinca potaknuto nekim vanjskim motivom, najčešće nagradom ili kaznom. Ova vrsta motivacije uključuje ciljeve, vrijednosti i interese drugih, ne nužno i samog pojedinca. Intrinzična motivacija pokreće pojedinca iznutra te on djeluje i radi zbog zabave ili izazova bez vidljive vanjske nagrade. On uživa u tome što radi i vidi određenu aktivnost kao priliku za istraživanje, učenje, samousavršavanje. Od rođenja zdrav je čovjek aktivan, radoznao, znatiželjan i zaigran te pokazuje spremnost na učenje i istraživanje. Prirodna

motivacija ključan je element u kognitivnom, socijalnom i fizičkom razvoju jer, slijedeći vlastite interese, čovjek raste u znanju i vještinama (Ryan i Deci, 2000). Obje vrste motivacije važni su načini upravljanja ponašanjem.

Zbog suvremenog načina života intrinzična motivacija potisnuta je kod djece. Odgojno-obrazovni sustav je pod pritiskom zadovoljavanja administrativnih formi te je razvoj intrinzične motivacije u nastavnom procesu zanemaren. U nastavku će se prikazati najčešći faktori koji utječu na razvoj intrinzične motivacije, kao i osvještavanje dimenzija (perspektiva) učenika u mjuziklu. Budući da je namjera rada pružiti suvremeni uvid u stvaranje mjuzikla kao školskoga projekta koji potiče razvoj intrinzične motivacije te unutarnjih dimenzija učenika, naglasak u radu je na faktorima intrinzične motivacije kroz četiri dimenzije (perspektive) učenika.

Faktori kompetencije i optimalnih izazova

Kod učenika postoje razlike u kognitivnom, afektivnom i fizičkom razvoju, kao i razlike u glazbenim, glumačkim i plesnim sposobnostima. Kompetencija se odnosi na unutarnju dimenziju, odnosno subjektivni osjećaj učenika u odnosu na vlastite sposobnosti i sposobnosti drugih učenika. Optimalni izazovi odnose se na vanjske objektivne situacije gdje su izazovi aktivnosti u skladu s učeničkim sposobnostima (Weiss i Bressan, 1985). Ako je izazov viši od razine individualnih sposobnosti, učenik se osjeća nekompetentnim, frustriranim i anksioznim, a ako je izazov aktivnosti niži od razine individualnih sposobnosti, brzo mu postaje dosadno. Cilj je pronaći odgovarajuću ravnotežu te stvoriti okruženje koje optimalno potiče individualne sposobnosti. Postupci učitelja koji su se u praksi pokazali učinkovitima za zadovoljenje ovih faktora su poticanje učenika da osvijeste i cijene svoje vještine i sposobnosti te omogućavanje da ih razvijaju vlastitim tempom: učenik sebe subjektivno doživljava kao manje vrijednim s unutarnjim stavom nevjerice da može napredovati i bolje izvesti aktivnost. Pohvaljivanjem učenika s povratnim informiranjem kako da poboljša svoje sposobnosti prevladavaju se ove prepreke. Sljedeći postupak je poticanje učenika da sami postave i ostvare individualne ciljeve u sklopu neke aktivnosti i uloge u mjuziklu: od procjene uloge koja odgovara njegovim sposobnostima i talentima do napredovanja i razvoja objektivnih, vanjskih individualnih sposobnosti kroz rad, što doprinosi uspješnom funkcioniranju grupe. Još jedan učinkovit postupak je uključivanje učenika u pronalaženje kreativnih načina za rješavanje unutarnjih kolektivnih tekućih problema u procesu stvaranja mjuzikla poput timskih nesuglasica i vanjskih kolektivnih poput prilagodbe koncepta, scenarija, scenografije i ostalog. Postupkom ohrabriranja učenika za izražavanje ideja u stvaranju mjuzikla jača se unutarnja dimenzija učenika, a time i njegova intrinzična motivacija.

Faktori autonomije, izbora i kontrole

Pružanje mogućnosti izbora i odlučivanja u procesu stvaranja mjuzikla pokazalo se učinkovitim u zadovoljavanju unutarnjih, subjektivnih individualnih (odlučivanje o vlastitoj izvedbi) i kolektivnih (timsko odlučivanje) potreba učenika za kontrolom i autonomijom. Neki od postupaka obuhvaćaju poticanje učenika na istraživanje, otkrivanje i iznošenje prijedloga, ideja i rješenja (od uređivanja i usavršavanja dijaloga, prepjeva pjesama do glume, scenografije i koreografije). Na taj način postaju aktivni sudionici procesa koji stječu znanja i razvijaju kritičko mišljenje. Suprotno tome, ako učenici sudjelujući u aktivnosti osjete pritisak vanjske kontrole, intrinzična motivacija se smanjuje. Iskustvo pokazuje da se kod učenika povećava intrinzična motivacija kada im se ponudi mogućnost izbora, za razliku od uvjeta gdje odluke donosi samo učitelj. Samim time što se učenicima daje mogućnost izbora, oni osjećaju da imaju i određenu kontrolu nad aktivnošću.

Faktori korisnosti i društvene povezanosti

Subjektivna, individualna, unutarnja percepcija korisnosti očituje se u tome da učenik vidi smisao u aktivnosti koju obavlja. Verbalnom i neverbalnom komunikacijom učitelj osvještava doprinos svakog učenika u ostvarenju mjuzikla, čime stvara rezonanciju s učenikom, osjećaj društvene povezanosti svih članova tima. Učenik na taj način postaje svjestan važnosti vlastitog sudjelovanja u aktivnosti i doprinosu zajedničkom stvaranju te zajedničkom uspjehu, čime se zadovoljavaju kolektivne dimenzije učenika. Neki od postupaka kojima se zadovoljavaju faktori korisnosti i društvene povezanosti su: informiranje učenika o njihovom individualnom napretku, savjetovanje kako mogu poboljšati svoje sposobnosti, naglašavanje važnosti sudjelovanja u aktivnostima, poticanje razvoja samopouzdanja kod učenika, uključivanje učenika u pronalaženje kreativnih rješenja postavljanjem poticajnih pitanja. Na taj način čak i učenici koji su manje aktivni zbog pomanjkanja samopouzdanja, postaju svjesni vlastitih mogućnosti te razvijaju sposobnosti koje do tada nisu bile izražene.

Faktori ciljne orijentacije i motivacijske klime

Ostvarenje ciljne orijentacije također ima veliku ulogu u učeničkoj individualnoj percepciji kompetencije i uspjeha. Prema teoriji ciljne orijentacije (Nicholls, 1989), pojedinci mogu imati različite ciljeve dok su uključeni u zadatke. Za neke učenike primarni fokus je pokazivanje superiornosti u odnosu na druge (orijentacija na ego), dok je za druge primarni fokus samonapredovanje i uspješno obavljanje zadatka ili aktivnosti (orijentacija na zadatak). Ukoliko su učenici usmjereni na uspješno obavljanje aktivnosti, oni u njoj maksimalno sudjeluju u skladu sa svojim sposobnostima i pritom uživaju te se stvara pozitivna motivacijska klima. Takva vrsta motivacije obično je potaknuta pozitivnim iskustvima u kojima se pažnja usmjerava na osobni napredak učenika u

određenoj aktivnosti, što vodi do orijentacije na sam zadatak i jačanja unutarnje dimenzije učenika u pozitivnom smjeru. Postupci koji su se u praksi pokazali učinkovitima za poticanje ciljne orijentacije jesu usmjeravanje pažnje na samu aktivnost i dobrobiti koje donosi sudjelovanje u njoj (razvijanje sposobnosti, samopouzdanja, koncentracije, fizičke spremnosti, osvještavanja emocija...).

Kolektivna unutarnja dimenzija ili timska klima potiče se osvještavanjem i naglašavanjem zajedništva, minimaliziranjem upotrebe kontrolirajućih vanjskih faktora, pohvalama uz davanje objašnjenja o napretku, povremenim osvrtima s navođenjem konkretnih napredaka i mogućih rješenja za prepreke. Intrinzična motivacija, kao i sve dimenzije pojedinca (čovjeka, učenika), razvijaju se i rastu unutar njega samog tijekom cijelog njegova života, stoga je vrlo važno da se u dječjoj dobi potakne i doprinosi njenom razvoju. Mjuzikl kao kompleksna glazbeno-scenska vrsta koja se sve više izvodi u školama u okviru izvannastavne aktivnosti pokazala se kao izvrstan način poticanja i razvijanja intrinzične motivacije i unutarnjih dimenzija učenika.

PROCES STVARANJA MJUZIKLA I MOTIVACIJA

Proces stvaranja mjuzikla odvija se u četiri faze: planiranje, organizacija, realizacija i evaluacija. Integriranjem pjevanja, glume, koreografije i likovno-scenske umjetnosti, mjuzikl utječe na sve četiri dimenzije kroz koje učenik doživljava svijet. Svrha predstavljanja procesa je motivacija i poticaj učiteljima glazbene kulture da se upuste u izazov stvaranja mjuzikla u osnovnoj školi.

Planiranje mjuzikla

Planiranje mjuzikla počinje idejom i njenom razradom u unutarnjoj dimenziji učitelja (obično glazbene kulture). Motivacija učitelja može biti inicirana vanjskim faktorima (želje i potrebe djece, festivali) ili unutarnjim (samoinicijativa učitelja). Kombiniranjem unutarnje refleksije na prethodna iskusta i prednosti koje mjuzikl pruža te nakon verbalne interakcije s učenicima, učitelj donosi konačnu odluku da se upusti u stvaralački izazov. Nakon odabira mjuzikla ideja se dijeli s potencijalnim kolegom koji je spreman upustiti se u pisanje scenarija. Tada se određuju vanjski okviri mjuzikla: dužina, izbor i broj songova oko kojih će se razviti priča, broj djece, veličina projekta i sl. koji se spajaju u funkcionalnu cjelinu. Kada projekt dobije svoje okvire, predstavlja se ravnatelju (ponekad i Učiteljskom vijeću), koji na temelju usmenog iznošenja i prezentacije ideje daje podršku učitelju inicijatoru. Mjuzikl je cjelogodišnji projekt u koji su uključeni gotovo svi zaposlenici škole direktno kao sudionici projekta ili indirektno kao oni koji će podržati projekt izlazeći u susret njegovoj realizaciji (učitelji, administrativno i tehničko osoblje). Važnu stavku u planiranju imaju materijalni uvjeti škole (prostor za vježbanje, dvorane za izvedbu, tehnologija, financije za izradu kostima, scenografije i sl.). Ukoliko je projekt moguće materijalno realizirati, okuplja se organizacijski tim koji čine voditelj

projekta (mentor) i voditelji skupina (pjevačke, dramske, plesne, likovne, novinarske...). Uloga voditelja projekta razvoj je operativnog plana i nadgledanje faza provođenja aktivnosti, održavanje pozitivnog kolektivnog ozračja među članovima tima te upravljanje rješavanjem nastalih problema i međusobnih konflikata. Uloga voditelja aktivnosti je rad s učenicima, prikupljanje potrebnih materijala i pribora, organiziranje i usklađivanje pojedinih aktivnosti, osluškivanje i misaono interpretiranje unutarnjih dimenzija učenika, upravljanje kolektivnim ozračjem, rješavanje konfliktnih situacija među učenicima te ciljna orijentacija učenika.

Jedan od uvjeta za dobru pripremu i provođenje mjuzikla jest zainteresirana skupina učenika bez obzira na količinu sposobnosti s kojima uzlaze u aktivnost. Pejić Papak i Vidulin (2016, str. 146.) ističu: „(...) ako inzistiramo na radu samo s darovitim učenicima onda im je mjesto u dodatnoj nastavi. Dakle, važno je koliko je učitelj kompetentan i spreman oblikovati aktivnost kako bi bila dostupna svim zainteresiranim učenicima.“ Prednost je mjuzikla u tome što nudi mogućnost uključivanja učenika s različitim razinama sposobnosti, a to je smisao i zadatak izvannastavnih aktivnosti (Pejić Papak i Vidulin, 2016). Učenik dobiva ulogu u skladu sa sposobnostima koje posjeduje te se one potiču i razvijaju njegovim vlastitim tempom.

Organizacija mjuzikla

Početna faza organizacije u procesu stvaranja mjuzikla započinje sastankom cijelog tima na kojem se jasno definiraju razlozi upuštanja u projekt. U okviru odgojno-obrazovne ustanove razlozi mogu varirati od vanjskih, poput medijske promocije škole i javnih pohvala, do želje učitelja da se upuste u nešto novo, steknu iskustvo, osjete se korisnima, da budu dio tima te da na taj način doprinose školi i lokalnoj zajednici. Zajednički se određuju zaduženja članova tima, objašnjavaju se uloge i odnosi, izrađuju se matrice i piše scenarij, usklađuju se termini pojedinih proba, stvara se okvirni vremenski plan aktivnosti, obavlja se procjena potrebnih resursa te se dogovara vrijeme i način provođenja audicije za svaku pojedinu aktivnost od pjevanja, plesa i glume do tehničke podrške. Prilikom provođenja audicije učenicima se pruža mogućnost izražavanja vlastitih želja i sklonosti pri odabiru skupina (plesne, pjevačke, glumačke), većih ili manjih uloga. Voditelj projekta u suradnji s voditeljima skupina i ostalim učenicima predlaže učenike koji žele biti uključeni u projekt. Na taj se način učenici u fazi organizacije osjećaju važnima i ravnopravnima.

Nakon podjele uloga kreće se s uvježbavanjem pojedinih segmenata mjuzikla. Središnji dio organizacije mjuzikla dinamičan je proces u kojem se intrinzična motivacija kod učenika može uvelike poticati zadovoljavanjem njenih faktora tako što se svi učenici uključe u dogovore, imaju mogućnost izražavanja prijedloga i ideja te odlučivanja. U praksi se pokazuje da poticanje pozitivnih stvari koje učenik radi, uz objašnjenje zašto su

pozitivne i kako ih može još poboljšati, utječe na povećanje intrinzične motivacije, a time i na ustrajnosti za ostvarenje cilja. Povratno informiranje trebalo bi početi i završiti pozitivnim komentarima, a unutar toga, ukoliko je potrebno, učenika ispraviti. Tako se stvara pozitivno okruženje među učenicima općenito, što je ključno za realizaciju mjuzikla. Također, na kraju svake probe vrlo motivirajućim pokazao se kratak pozitivan osvrt na probu s navođenjem konkretnih napredaka, kako pojedinaca tako i grupe. Snimanjem uvježbanog na kraju proba i gledanjem snimki učenici mogu vidjeti same sebe kao treću osobu te osvijestiti kako glume, pjevaju, plešu, čime se ubrzava proces postavljanja mjuzikla. Učenik se osjeća motiviranim kada se osjeća korisnim, a to se postiže tako što se ističe njegov doprinos. Orijentiranje učenika prema zajedničkom cilju i uspjehu, kao i usmjeravanje pažnje na samu aktivnost i njenu dobrobit, stvara dobru motivacijsku klimu.

Nakon svake probe ili faze rada dobro je održati sastanak tima s ciljem analize plana projekta te rješavanja eventualnih poteškoća. Iskustvo je pokazalo da dijalog s ravnateljem pozitivno utječe na sagledavanje problema iz drugog kuta i održavanje motivirajućeg kolektivnog ozračja. U završnoj fazi organizacije važno je osigurati vrijeme i prostor s informacijsko-komunikacijskom i rasvjetnom tehnologijom gdje će se održavati zajedničke probe. Budući da je organizacija mjuzikla dugotrajno zahtjevan proces kojim se premašuje predviđena satnica izvannastavnih aktivnosti, poželjno je da članovi tima budu dodatno ekstrinzično motivirani javnim priznavanjem važnosti njihova rada usmenom pohvalom ravnatelja pred kolektivom ili na neki drugi prikladan način (npr. opremanje učionice instrumentima ili drugim potrebnim materijalima, pokrivanje kotizacija za radionice i predavanja kao stručna usavršavanja i sl.). U ovoj fazi učenike je vrlo teško okupiti na zajedničkim probama, stoga se, u suradnji s ravnateljem i Učiteljskim vijećem, učenicima sudionicima u projektu izlazi u susret tako što se dogovara usmeno ispitivanje i povremeno ih se pušta s nastave na probe.

Realizacija mjuzikla

Ako se u fazi pripreme dobro postavi plan, jasno definiraju uloge voditelja projekta i članova tima, pojava neočekivanih problema i konfliktnih situacija svodi se na minimum. Ponekad je predviđeni plan nužno prilagoditi iznenadnim situacijama u praksi te je vrlo važna fleksibilnost svih članova tima. Faza realizacije predviđa javno izvođenje mjuzikla. Prvi korak za uspješno javno izvođenje jest odrediti prostor koji može primiti predviđen broj posjetitelja. Poželjno je da se javna izvedba odvija u dvorani (gradskoj, kazališnoj) ili drugim prostorima koji mogu zadovoljiti realizaciju. Ukoliko je moguće javno izvesti mjuzikl u prostorima izvan škole, potrebno je organizirati materijalna sredstva za plaćanje najma dvorane, rezervirati termine generalnih proba i premijere. Izvođenjem mjuzikla u prostorima izvan škole (gradske dvorane, kazališta) učenici uče o bontonu u javnom prostoru, upoznaju se s dijelovima realizacije glazbeno-scenskog djela

(rasvjeta, ozvučenje, pozornica i sl.) i njihovom organizacijom. Učenici osvještavaju veličinu i važnost projekta, dobivaju uvid u profesionalan odnos prema konceptu mjuzikla, podjelu odgovornosti u prostoru izvedbe. U realizaciju mjuzikla uključen je i sustav promocije: usklađivanje vizualnog identiteta mjuzikla s obzirom na medije: pozivnice, plakati, novine, TV, internet.

Zadatak je voditelja projekta odraditi posebne probe u suradnji s tehničkim osobljem u dvorani s ciljem međusobnog razumijevanja oko namještanja rasvjete, ozvučenja dvorane i obrazloženja scenarija tehničkom osoblju. Prije premijere poželjno je organizirati generalne probe kako bi se uskladili scenografija, rekviziti, osvjetljenje, ozvučenje i kretanje učenika po pozornici. U praksi se pokazalo da izvođenje mjuzikla u prostorima izvan škole dodatno motivira učenike, budući da su pojam pozornice i kazališta u direktnoj vezi s (popularnim) glumcima. Izvođači mjuzikla na pravoj pozornici, u učeniku se razvijaju unutarnji osjećaji koji zadovoljavaju faktore intrinzične motivacije. Kao i u prethodnim etapama stvaranja mjuzikla, učenici i u fazi realizacije, na generalnim probama, svojim idejama, motivacijom i kreativnošću pomažu u rješavanju tekućih problema. Na sam dan javne izvedbe kolektivno uzbuđenje učenika, učitelja i roditelja raste, javlja se trema kod većine učenika te jača osjećaj pripadnosti skupini.

Evaluacija mjuzikla

Evaluacija je obično završna faza u kojoj se informira učenika i učitelje o uspješnosti zajedničkog rada u mjuziklu. Direktni pokazatelji u određivanju uspješnosti mjuzikla nakon same izvedbe su pljesak, ovacije publike, broj ponovnog izlaska glumaca na scenu te zadovoljstvo svih sudionika mjuzikla. Sustav vanjskih evaluatora obuhvaća lokalnu mrežu medija (TV, novine, radio, internet), obitelj, prijatelje, stanovnike lokalne zajednice, regionalnu i državnu mrežu subjekata.

Osim završne evaluacije o uspješnosti mjuzikla, njegova uspješnost vrednuje se i tijekom procesa svih faza stvaranja te pojedinačnim i grupnim napretkom učenika. Njime se omogućava uvid u kvalitetu rada, osvještavaju se prepreke u procesu i pronalaze se rješenja. Svako iskustvo poželjno je dijeliti i ostvarivati kvalitetnu dvosmjernu komunikaciju s učenicima tijekom cijelog procesa. Na taj način razvija se sposobnost promatranja, samopromatranja i kritičkog mišljenja s ciljem razvoja intrinzične motivacije i samosvijesti. U tu svrhu učenici daju svoje primjedbe, prijedloge, pronalaze rješenja te mogu napisati kritički osvrt ili izraditi plakat na temu mjuzikla. Evaluacija se očituje i u iskazivanju priznanja i zasluga učenicima i učiteljima od strane kolega, ravnatelja, lokalne zajednice, publike, roditelja. Učenike sudionike u mjuziklu svakako bi trebalo nagraditi za iznimno zalaganje i uspjeh kako bi se radu i trudu dala važnost, kao i učitelje, koji će biti prepoznati i nagrađeni za izvrstan rad (Pejić Papak i Vidulin, 2016) pisanim priznanjem škole koje potpisuju ravnatelj i voditelj projekta te nekom

materijalnom nagradom (DVD, CD, izlet...). Sudjelovanjem na smotrama, susretima, festivalima ostvaruje se evaluacija u profesionalnom smislu (stručnih nagrada i priznanja), što doprinosi motivaciji učitelja, želji za daljnji rad i napredak u struci, povezivanju i razmjeni iskustava i ideja te podizanju predmeta glazbene kulture na višu razinu.

ZAKLJUČAK

Proces stvaranja mjuzikla u okviru izvannastavnih aktivnosti u osnovnoj školi predstavlja odmak obrazovnog sustava od naglaska na vanjske, objektivne, kvantitativne dimenzije k ravnopravnom uključivanju i integriranju unutarnjih, kvalitativnih, subjektivnih dimenzija učenika. Svijest o unutarnjim dimenzijama učenika, poput osobnog vrijednosnog sustava, stavova, osjećaja, misli te svijest o rezonanciji koja se stvara u međusobnoj interakciji učitelja i učenika još uvijek nije dovoljno prisutna u obrazovnom sustavu. Intrinzična motivacija ključna je za uspjeh u životu, stoga je njeno poticanje, kao i poticanje unutarnjih dimenzija učenika, u obrazovnom procesu od velike važnosti. Pedagoška praksa stvaranja mjuzikla pokazala se kao uspješan način poticanja intrinzične motivacije i njegovanja unutarnjih dimenzija učenika. Promatranje procesa stvaranja mjuzikla kroz faze pokazalo se korisnim budući da učitelju glazbene kulture omogućuje uvid u čimbenike s kojima se može susresti ukoliko se odluči upustiti u stvaralački proces.

LITERATURA

- Borš, V. (2011). Stvarnost kao zajednica holona, *Holon 1(1)*, 7-11.
- Borš, V. (2012). *Integralna teorija Kena Wilbera*. Zagreb: FF Press.
- Deci, E. L. i Ryan. R. M. (2000). Self-determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- Esbjörn-Hargens, S. (2010). *Integral Theory in Action: Applied, Theoretical, and Constructive Perspectives on the AQAL Model*. New York: SUNY Press.
- Opus - Glazbena udruga. (2016). Dostupno na <http://www.glazbenaudrugapopus.hr/wp-content/uploads/2016/10/HDS-Zamp.pdf> Pristupljeno: 15. 12. 2016.
- Kenrick, J. (2000). *Musical Theatre: A History*. Dostupno na <http://www.musicals101.com/history1.htm> Pristupljeno: 15. 12. 2016.
- Lepper, M. K., Greene, D. i Nisbett, R. (1973). Undermining Children's Intrinsic Interest with Extrinsic Reward: A Test of the "Overjustification" Hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 28, 129-137.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- Nicholls, J. G. (1989). *The Competitive Ethos and Democratic Education*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Pejić Papak, P. i Vidulin, S. (2016). *Izvanastavne aktivnosti u suvremenoj školi*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
- Petz, B. (1992). *Psihologijski rječnik*. Zagreb: Prosvjeta.
- Ryan, R. M. i Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Tot, D. (2010). Učeničke kompetencije i suvremena nastava. *Odgojne znanosti*, 12(1), str. 65-78.
- Weiss, M. R. i Bressan, E. S. (1985). Relating Instructional Theory to Children's Psychosocial Development, *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 56(9), 34-36.
- Wilber, K. (2005). *Kratka povijest svega*. Rijeka: Gorin.
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008). NN, 87 (2789). Zagreb: Narodne novine.

MUSICAL AS AN INCENTIVE OF INTRINSIC MOTIVATION THROUGH FOUR PERSPECTIVES OF INTEGRAL THEORY

Summary

The process of creating a musical as an extracurricular activity in primary school is a shift away from the educational system, from the emphasis on external, objective, quantitative dimension towards equal inclusion and integration of internal, qualitative, subjective dimensions of students. The awareness of internal dimensions of students, like a personal system of values, stances, feelings, thoughts and the awareness on resonance which is created through interaction between the teacher and the students is not yet present enough in our educational system. The intrinsic motivation is the key for success in life. Hence, its stimulation and encouragement of internal dimensions of students is of great importance in the educational process. The pedagogic practice of creating musicals has proved to be a successful method of stimulation of intrinsic motivation and encouragement of students' internal dimensions. The observation of the process of creation of a musical through phases has proved to be useful as it allows music teachers an insight into factors they can encounter if they decide to venture into the creative process.

Key words: extracurricular activity, integral theory, intrinsic motivation, musical.